

פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון
ראיון (2) עם ציפי פינקוס הרט, ירושלים
תאריך: 12.8.1999
מראיין: אריה כהן

אריה כהן: ציפי פינקוס, בראיון הקודם דיברנו על כל מיני נושאים. הפעם אני מבקש להתמקד בענין החוקי, הרשמי, שמפעילה המערכת בסוכנות את ארגוני העולים. השאלה הראשונה היא – למעלה, זאת אומרת משאנחנו יורדים מהענין החוקי הראשוני, מי יוזם, מי מקים, מי אחראי לארגוני העולים? ציפי פינקוס הרט: על ההיסטוריה הרחוקה קשה לי לספר לך כי אני פשוט לא יודעת. כשאני באתי לתפקיד קיבלתי אחריות על פעילות של 23 ארגוני עולים.

ש: מתי זה היה?

ת: פברואר '98. חלקם של הארגונים הוקמו, התאחדות עולי ברית המועצות לשעבר הוקמה על ידי גולדה מאיר בשנות השבעים כשהגיע גל העליה מברית המועצות.

ש: היא הקימה? היא יזמה?

ת: כן. היא יזמה והקימה את ההתאחדות. זה מה שההתאחדות מספרת לי. ארגון כמו ארגון שטיפל בעליה של עולי תימן, מצאתי את אביגדור קהלני מעורב בזה. מתוקף "תפקידו" התימני.

ש: כן, מוצאו התימני. הרי יש הבדל בין תפקיד לבין מוצא. מה שאת מספרת לי עכשיו זה על תקופות של עשר, עשרים, שלושים שנה אחרונות. אני בדרך כלל ...

ת: יש ארגונים. אז אומרים לי שלמשל ארגון הגג של עולי איראן הוקם כשהיתה המהפכה באיראן. הארגון הוקם בזמנו, מי עמד מאחורי ההקמה של הארגון? מספרים לי על משה קצב. אז אני מצפה מזה שבכל מיני הזדמנויות מרכזיות פוליטיות חשבו שזה נכון שיהיה ארגון לנדסמנשפט [מאותה ארץ מוצא] שיעקוב מקרוב אחרי קליטה של קבוצות עולים שונות.

ש: כשאת אומרת לנדסמנשפט למה את מתכוונת?

ת: אנשים שמה שמקשר ביניהם זה אותו מוצא, אותה קהילה, נקודות התייחסות תרבותיות זהות, דומות. חלק מהארגונים שאני ... אלה ארגונים שהוקמו כמו "הפורום הציוני" שנתן שרנסקי החליט שהוא מקים ארגון שיטפל בעולים שהגיעו מחבר העמים בשנת '90, '91.

ש: מה שאת אומרת לי כאן זה שיש איזה שהוא קשר שנועד גם לצרכים פוליטיים כאשר דמות מסוימת במישור הפוליטי מקימה לה ארגון שכביכול יהיה בא-חסות אותה אישיות.

ת: או טרום-פוליטי. זאת אומרת גם ... בונה לעצמו את התשתית הארגונית שבאמצעותה יכולה להגיע למקום פוליטי משפיע. מאחר והסוכנות היהודית רואה בהתאחדויות עולים משאב שיכול לסייע לה לקליטה ראשונית של העולים, או כמו שאורי גורדון תמיד היה אומר לנו – הסוכנות היהודית יכולה לדאוג שתהיה להם קורת גג, הסוכנות היהודית יכולה לדאוג שיהיה אולפן ושיהיו דמי קיום. הסוכנות היהודית לא תגיש כוס תה. מי שצריך לתת או להיות הקשר האישי הצמוד בטיפול הפרטני לעולים אלה ארגוני העולים. על כן מתפקידה של הסוכנות לקיים ולחזק ולתפעל ולסייע לארגונים האלה כדי שהם יהיו הזרוע שעושה את הדברים הנוספים, את האקסטרוות, שלא המדינה ולא הסוכנות היהודית יכולות לעשות.

ש: לא שמעתי ממך את המילה ליזום הקמה של ארגון עולים, או שגם זה פשוט
 ת: בוא נאמר שבמצב שאני הגעתי אליו או בשנה וחצי שאני בתפקיד לא מצאנו קהילה שצריך ליזום
 הקמת ארגון שילווח את הקליטה שלה.

ש: אני מדבר למען האמת על שנות החמישים, הששים, שבעים.
 ת: לא יודעת להגיד לך. אני יכולה להפנות אותך לאנשים שמכירים, שירשתי מהם את הכובע הזה,
 שמכירים את זה היטב, כי הם ליוו את זה בשנים האלה. משה דן יכול לעזור לך בזה.
 ש: מה מכתוב או מה גורם לסוכנות לעסוק בדברים האלה? יש איזה חוק, תקנה, הסכם בין הממשלה
 לסוכנות?

ת: לא, שום דבר. לא יודעת איפה זה נולד ואיך זה נולד ואני גם בעצם, היום הנושא הזה מתקיים אם
 מתוך אינרציה, לא יודעת אם בזמן האחרון, או לפחות אני עכשיו מעלה את הסוגיות האלה של איך אנחנו
 צריכים לעבוד איתם ומה בעצם המדיניות של הסוכנות בעבודה עם הארגונים האלה. אבל מה שאני
 מצאתי זה אינרציה, הקצאה של תקציבים שבחלקם הגדול מבוססים על קריטריונים, חלקם אובייקטיביים,
 חלקם סובייקטיביים, שאפשר לפרש אותם לכאן ולכאן. זו איזו שהיא מחויבות מוסרית. אבל אין פה שום
 חוק ושום תקנה ושום הסכם. וכמובן יש קבוצות טובי שמתערבות כשנדמה להן שאיזה שהוא ארגון נפגע
 בהקצאה התקציבית.

ש: רק כדי להכיר את המערכת, מי קובע איזה תפקיד יקבל כל ארגון עולים?

ת: חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית

ש: שיושב אחת ל-?

ת: אחת לארבעה חודשים הוא נפגש פה בירושלים. הוא זה באמת שקובע את מדיניות הסוכנות ותקציבי
 הסוכנות. במקרה הספציפי של הארגונים, מתוך המעורבות הפוליטית שמשחקת או שיחקה פה, הוקמה
 ועדה של חבר נאמנים שהיא זאת שקובעת גם את גודל התקציב וגם את ... החלוקה לכל ארגון וארגון.
 זאת אומרת כל אוקטובר, בסוף השנה, כשמחליטים על התקציב של השנה הבאה, יושבת הוועדה של חבר
 הנאמנים והיא זאת שקובעת.

ש: למה ציינת קודם ארבעה חודשים? הרי התקציב הוא שנתי.

ת: נכון, התקציב הוא שנתי אבל חבר הנאמנים עוקב, עושה בקרות, משנה, מעדכן, עושה התאמות של
 התקציבים בשביל כל השנה.

ש: כל ארבעה חודשים?

ת: כן.

ש: הבנתי. את קודם אמרת שיש קריטריונים שהם אובייקטיביים וחלקם סובייקטיביים. את מוכנה קצת
 ת: אני אתן לך את הרשימה של הקריטריונים ואז פשוט תראה את זה ... אובייקטיביים שזו עמותה וזה
 מלכ"ר ועובדים על פי חוק העמותות. אחר כך הקריטריונים הסובייקטיביים, אז כמה עולים עלו מאותה
 הארץ

ש: זה סובייקטיבי? זה נראה לי יותר אובייקטיבי כי זה נתון סטטיסטי.

ת: נכון, אבל אז אומרים שפה אפשר להוסיף את אלה ששינו את הסטטוס שלהם מתייר לעולה בתוך הארץ ויש סיפור של עידוד עלייה, אז אם פתחו כך וכך תיקים והתאחדות עשתה סיורי גישוש לאלה שמתעניינים. עד היום אין לנו נוסחה מתמטית שאומרת אחד ועוד שתיים ועוד שלוש נותן שש.

ש: בענין הזה יש לי שאלה שבחלקה אני ... שכבר ענית אבל אני מבקש להתייחס באופן מיוחד. בקרב יהודי סוריה ולבנון, את בטח מודעת, קמו הרבה מאוד ארגונים. כאלה שהם ארגון גג כביכול, ההתאחדות, שהנשיא שלו הוא משה ששון וכאלה אחרים כמו ארגון יוצאי סוריה ולבנון וארגון של יוצאי דמשק שבראשו עומדים האחים קלאש. אני יודע ש... מ-92' פחות או יותר, קמו כל מיני ארגונים שהמטרה שלהם היתה לסייע לעולים. משום מה הסוכנות בחרה מאילו שהן סיבות לתת הקצבה רק לארגון של יוצאי דמשק, למרות שהיו עוד ארגונים שפנו אליכם וביקשו, במיוחד ארגון יוצאי סוריה והלבנון, שבאמת היה מורכב מהרבה אנשים מכל העדה הסורית לבנונית, מכל העדות, מכל הערים. השאלה שלי היא למה דוקא לארגון של יוצאי סוריה-דמשק, ולא לארגון השני למשל?

ת: לא מדוייק. שוב, באותם הקריטריונים שאני מדברת עליהם, (תיכף נבקש מאיריס [המזכירה] שתכין לנו את זה), אחד הקריטריונים אומר שהסוכנות היהודית עובדת מול ארגון אחד לכל מדינה. אז בעצם מה שנאמר לכל הארגונים האלה, את אותו מצב שאתה מתאר של מספר ארגונים שכביכול הם הנציגים, הם אלה שמייצגים את הקהילות השונות, את האינטרסים השונים, מה שנאמר - תתאגדו לארגון-גג, לאיחוד של הארגונים האלה ואנחנו בעצם יכולים לעבוד מול ארגון אחד. הסוכנות לא רוצה לעבוד מול מספר ארגונים. אז אנחנו בעצם נמצאים היום בתוך התהליך שהצלחנו לארגן את הארגונים היהודים, הצלחנו לארגן את הארגונים הגרוזינים, אנחנו עדין לא הצלחנו לארגן את הארגונים האיראנים ועל כן עצרנו להם את ההקצבות. פשוט אמרנו - אוקיי, אנחנו לא יכולים להחליט מי הנציג, לא אנחנו בחרנו אתכם, לא אנחנו ממנים אתכם. תחליטו ביניכם שאתם מצליחים לעבוד ביחד. אם אתם יכולים להנות ... אם אתם לא מצליחים לגשר על היריבויות מכל סוג שהוא, הפסדתם.

ש: אז למה זה לא נעשה כך גם ביחס ליהודי סוריה ולבנון?

ת: גם ביהודי סוריה. מבחינתנו התקציב עובר לארגון אחד אבל בדיווחים שלנו בעצם היו שלושה או ארבעה אירגונים שנהנים מהתקציב הזה.

ש: עמותות, כן. אבל כל העמותות האלה קשורות בעצם להתאחדות יוצאי סוריה, שבעצם זה ארגון יוצאי דמשק, סוריה-דמשק. זרקתי ארגון אחד, הוא יושב במקום אחד, ראש פנה 3. יש עוד כל מיני ארגונים ת: יש אין סוף ארגונים שמגיעים אלינו. הדוגמה הרוסית היא המובהקת. היום יש לנו ששה ארגונים ... באו מליון עולים אז זה בסדר שיש ששה ארגונים. אבל לא ככה, כי התאחדות עולי ברית המועצות לשעבר מייצגת את כל ברית המועצות לשעבר. הפורום הציוני מייצג את כל ברית המועצות לשעבר. עוסקים באותם אנשים. יש הרבה מאוד כפילויות בטיפול. מי שנהנה מאחד בטח נהנה גם מהשני. יש הרבה מאוד שלא נהנים לא מזה ולא מזה. המגמה היא לאחד. המגמה היא לבוא ולומר, גם לרוסים עכשיו, הם קיבלו אולטימטום - חברים יקרים, אם עד שנת 2000 אתם לא ... כארגון אחד, גם אתם לא תקבלו את ההקצבה. זה הרבה מאוד כסף.

ש: כן.

ת: לגבי הסורים, בוא נאמר שבתקופתי לא היתה שום טענה של אף ארגון שפנה, גם ... לדעתי

ש: אני יכול להציג, חבל שלא הבאתי, הרבה מאוד מסמכים

ת: שפנו מתי ולמי?

ש: שפנו מ-92 גם לסוכנות, בעיקר לסוכנות. במיוחד מארגון יוצאי סוריה ולבנון

ת: למי פנו?

ש: לאנשים בסוכנות.

ת: זה כללי מאוד. זאת אומרת ...

ש: ... לאורי גורדון למשל פנו.

ת: אני אומרת לך שקיבלו תשובה. אני לא יודעת להגיד לך, לא הייתי בסוד ההחלטות למה א' ולמה לא

ב'. יש לי השערות אבל זה לא

ש: אני אעזור לך לבטא את ההשערה, זאת אומרת להעלות את זה. העובדה שמשה ששון נבחר כנשיא

התאחדות יוצאי סוריה ולבנון, שבעצם הורכב מהדמשקאים, מהחלבים, וקצת הקמישלים. הלבנונים לא

נכנסים כאן בהתאחדות. לפני שמשה ששון היה כביכול שגריר ודמות ציבורית בעלת תפקידים, החליטו

שהם מקציבים להתאחדות הזאת ולא להתאחדויות אחרות.

ת: עובדתית אין לי תשובה. אני לא יודעת להגיד לך. אני באמת לא יודעת. פונות אלי היום ... עמותות של

ארגוני עולים. עולים שהתארגנו לצורך ייצוג של האינטרסים שלהם, לצורך ביצוע כל מיני פעילויות

שבעיניי מאוד חשובות. בעיניי המקצועיות מאוד חשובות. אבל זה לא עומד בקריטריונים של ארגון אחד.

מה שאני יכולה לומר להם – תפנו לארגון הזה שהוא המייצג ותיכנסו תחת קורת הגג שלו. היה בארגון ...

אומר – אני לא מכיר בהם, הם לא שייכים. אני יכולה לברר, אני יכולה לתווך, אני יכולה לבדוק את

הטענות האלה. זה כן. אבל אני לא יכולה לאלץ ארגון

ש: ארגונים להתאחד ולקיים שיתוף פעולה.

ת: כן. אבל איך ... אמר – אוקיי, ... לא מהתקציב שלנו. אז יכול להיות שזה כן יעשה את השינוי, יכול

להיות שזה לא יעשה את השינוי. יש גם אינטרסים אחרים שמשחקים שם. עובדתית אני לא יכולה להגיד

לך איך זה קרה. אני יכולה להגיד לך למשל שבשנה שעברה הגיע עולה אחד מסוריה, אחד ויחיד. התקציב

של הארגון מאוד גדול. אני מעריכה. מתוך החשיבה המקצועית שלי שהיום ההקצאה היא לא ... זאת

אומרת לא נותנת משקלות מספקים לפעילות של הארגונים האלה

ש: לפעמים מקציבים הרבה מעבר למה שהפעילות בשטח כיום באה לידי ביטוי?

ת: נכון. ולהיפך. זאת אומרת, ארגון שקיים הרבה מאוד פעולות, לא מתוקצב לפי מה שהוא

ש: מי קובע את השינוי בהקצאה?

ת: ... עכשיו מה שאני מטפחת זה מודל לסטנדרטיזציה של הקריטריונים. אני מקווה שנצליח להגיע

לנוסחה מתמטית שתקבע בדיוק לכל פעילות את המשקל שלה.

ש: כדי להוריד את הגורמים הסובייקטיביים.

ת: כן, נכון. להשאיר את הכמה אחוזים האלה לשיקול הדעת, הרי לא יכול להיות שרק המחשב יקבע את

זה, כי יש אינסוף משתנים במשחק הזה. אבל עדיין, כשברור לי שארגון כל מה שהוא עושה זו המון

פעילות של מורשת וכל כולו, ואין בין זה ולא כלום עם קליטת עליה, אז ארגון הזה לא צריך להיות מתוקצב ממחלקת העליה. הוא יכול להיות מתוקצב מהסוכנות היהודית, ממחלקת החינוך, מהתרבות, מהשיווק, אני לא יודעת מאיפה. לא ממחלקת עליה. זה משאב כל כך נדיר, אז אתה מחלק את זה ...

ש: רק שאלת ביניים, אין מה שנקרא קליטה מורשתית, קליטת מורשת?

ת: יש. אני לא חולקת על זה שאנחנו מדברים שאנחנו היום הולכים לחברה פלורליסטית. אנחנו חברה רב-תרבותית ויש מקום לכל תרבות וצריך לשמר כל תרבות ולתת לה מקום. חלק מהקליטה של העולה זה שירגיש טוב עם המורשת שהוא בא איתה, עם התרבות שהוא בא איתה. אני לא רוצה להיות נגד זה. אני גם אומרת שאותם המפגשים שבהם משקפים את העולים או נותנים מקום לביטוי של העולים, הם מאוד חשובים. זה חלק מהשילוב של הבן אדם בחברה שלו או בקהילה שלו.

ש: זאת אומרת יש לך ... בענין הזה של

ת: אבל לא שייך למחלקת עלייה. אם אני צריכה לעשות סדר עדיפויות, אז אני אומרת שהפעילות הזאת של ארגון העולים של להיות בשדה תעופה כשנחת מטוס ומגיעים עולים מסוריה ולא יודעים מימנם ומשמאלם ולא מדברים את השפה ובשדה יושבים נציגי משרד הקליטה וכולם מדברים רוסית, כי זו המאסה הקריטית ואין שם אף אחד שיכול לדבר בערבית, אז אני רוצה את משה ששון וחבורתו שישבו בשדה התעופה ויקבלו את העולה הזה. יסבירו לו וקצת יארגנו אותו מחדש עם כל הבלבול וחוסר הוודאות והפחדים והחרדות. בשביל זה אני צריכה ארגון עולים. אני רוצה שארגון העולים הזה יבדוק באיזו דירה המשפחה הזו נקלטה. ואז יבדוק שהילדים רשומים לבית הספר, שהם באמת מיצו את כל הזכויות שלהם, שמישהו מהגורמים המקצועיים רואה אותם ושהם לא נופלים בדרך. בשביל זה אנחנו רוצים שיהיה ארגון עולים. מישהו שיבוא לביקור משפחה, מישהו שיקח אותם לטיול, יראה להם את ירושלים ויסביר להם בשפתם מה זה ירושלים לעם ישראל. מישהו שיסביר להם מה בעצם, איך הממשל בישראל עובד, איך הרשויות עובדות, איך בוחרים את הממשלה. לזה אני צריכה ארגון עולים. זה גם מסיבות, אז זה לא ממש, זה גם מסיבות ... וגם מדבר, העולים האוקראינים מאוד כועסים עלי כי לא מימנו השנה את יום הזכרון לבאבי יאר. בכאב לב גדול אני אומרת שאין. אם אני צריכה להחליט באין כסף אם אתם תוציאו ידיעון ברוסית לעולים לגבי הזכויות שלהם מול הטכס של באבי יאר ביד ושם, אני אתן כסף לידיעון ואני ... ניוולטר כזה, ולא ישאר כסף לבאבי יאר. ואני לא אומרת שזה לא חשוב.

ש: דרך אגב, אני מבין שכל עולה שהגיע קיבל דף או חוברת זכויות?

ת: כן. הוא מקבל במשרד הקליטה בשדה התעופה.

ש: הוא אמור לקבל את זה?

ת: אמור לקבל, כן. מישהו צריך לבדוק שאמנם הוא קיבל את זה. מישהו צריך לוודא שכשהוא מגיע בלילה לרחוב סוקולוב ברמת השרון, שבבוקר הוא קם הוא יודע שהוא צריך לגשת לבנק לפתוח חשבון בנק, צריך ללכת למשרד הקליטה לקבל את המשך הטיפול.

ש: ומי הוא אותו מישהו מבחינתך?

ת: מבחינתי ארגון העולים.

ש: לא איש שלך?

ת: לא. לנו אין, הפקיד

ש: זה לא במסגרת כוס התה.

ת: לא, זו כוס התה.

ש: מבחינתך זו כוס התה.

ת: כן. אני אומרת שהוולקאם האישי, בוא נאמר שאם אני לוקחת את הארגון של הדרום אפריקאים, אז להם יש תשתית של מתנדבים שגם פוגשים את העולה בשדה התעופה, וגם כבר יודעים לאיזה דירה הוא מגיע, כבר מכינים לו את ה"וולקאם באסקט". אז יש גם את הקפה והחלב והביסקויטים והמקרר כבר מחובר והמגירה עם פרח ואומרים לו לילה טוב ובבוקר נבוא אליך ונעשה איתך סיבוב. זו רשת שעובדת פשוט נפלא. מה שעשו גם בארגון של משה ששון. הם בהחלט עשו את זה. הם אפילו דאגו לשידוכים. יוסף קלאש היה פעיל גם בתחומים שאולי לא היו מתפקידי הארגון, אבל הם היו מאוד מאוד מעורבים. מזה שאם יש להם שמיכה להתכסות, אם יש להם את חבילת המזון לחגים, קמחא דפסחא, ואם יש להם מיטה ואם יש להם משחקים בבית והם הולכים למועדון ולאולפן. הם עשו עבודה, הם באמת היו מעורבים יוצא מן הכלל. באמת יוצא מן הכלל.

ש: שאלה נוספת היא, אני יודע וגם את יודעת שפתחו ברחוב וייצמן 2 בחולון משרד שעסק בקליטה. ישב שם הרב חמרה וישב שם איש בשם בוקעי מאיר. אני ראינתי את בוקעי מאיר והוא העלה טענה שבשלבם החלו לצמצם את תקציב הפעילות שלו. הוא טוען שזה לא מפני שלא היה תקציב. היה תקציב אבל משום מה לא רצו יותר להזרים כספים לפעילות המשרד שם בחולון, שעסק גם בחולון וגם בבת ים. את יודעת מה הסיבה או מה בדיוק קרה שם?

ת: זה התחיל בזה שתקציבי הסוכנות מאוד הצטמצמו.

ש: מה השנה שבה איך נאמר היתה ירידה דרסטית?

ת: ב-96' לדעתי. היה משבר מאוד גדול והיה לנו תקציב של קליטה ברשויות שירד משמונה מליון לחמישה מליון

ש: שקלים?

ת: דולרים. בתקציב של הארגונים שירד מ-6.5 מליון בשנת 98' ל-4 מליון, וב-99' ל-3.4.

ש: דולר?

ת: דולר. המגמה היתה כל הזמן בירידה בגלל הקושי של הסוכנות לגייס את התקציב. כל היחידות נפגעות אז גם הארגונים האלה נפגעים. אובייקטיבית היתה ירידה תקציבית. הארגון היה יכול להחליט איך הוא מחלק את התקציב שלו בין תת הקבוצות שמרכיבות אותו. היתה שם איזו שהיא יריבות, עדין ישנה יריבות בין הרב חמרה למשה ששון והם באמצעים שעומדים לרשותם מתאכזרים יותר או מתאכזרים פחות אחד לשני.

ש: היתה כאן השפעה על הסוכנות

ת: של הסוכנות עליהם.

ש: של הסוכנות עליהם? את אומרת שהיריבות היתה במצב שבו למשל משה ששון משפיע על הסוכנות

ת: לא, הסוכנות לא נתנה לרב חמרה שום דבר. הרב חמרה קיבל כסף דרך הארגון.

ש: כן, כשהוא מקבל את הכספים מכם.

ת: כן, אבל לא ישירות. הארגון הוא הצינור שמעביר אליו. הסיפור של וייצמן 2 הוקם לא על ידי הסוכנות.

ש: אוקיי, אני מדבר על הפעילות של בוקעי מאיר שהוא עסק בקליטה. שם היתה עבודה, קליטה פרופר

...

ת: מאיר בוקעי היה איש בעייתי.

ש: עוד שם בארצות הברית?

ת: לאורך כל הזמן. פה אני מספרת לך משהו מהכובע השני, הקודם שלי, כשניהלתי את ... מחלקת עליה. כשהייתי מעורבת בכל הנושא של קליטת העולים בחולון ובבת ים, מאיר בוקעי היה איש שהיו לנו הרבה סימני שאלה לגבי הפעילות שלו, לגבי הדיווחים, לגבי אלימות. מאיר בוקעי יכול להגיד הרבה דברים היום, בוקעי מאוד כועס על כל מיני דברים. צריך לבדוק. חלק מהטענות שלו הן טענות, אתה יכול לשמוע טענות-נגד מבוססות.

ש: מה שאני מבין ממך בשורה התחתונה זה שזו לא הסוכנות שהפסיקה להקציב עבורו לצורך פעילות קליטה.

ת: נכון.

ש: זה בא מתוך ההתאחדות?

ת: נכון.

ש: הבנתי. יש עוד נושא אחד שאני רוצה לשאול. אני יודע שהסורים באופן כללי הפסיקו לקבל את אותן הטבות שהם קיבלו נדמה לי עד '96, '97.

ת: '97.

ש: זו היתה השנה האחרונה אולי, נכון? '97.

ת: כן.

ש: והיה ויש איזה שהוא מקרה מיוחד, האם המקרה המיוחד, המשפחה המיוחדת הזו יכולה לזכות באותן הטבות שוב?

ת: יש לנו ועדת חריגים וועדת ערעורים שבראשה עומד משה דן. חזרנו אליו. הוא תאם בקשרים הבין-ארגוניים, בין הסוכנות היהודית לבין משרד הקליטה, כי בעצם מי שקבע את זה זה משרד הקליטה, זו המדינה. משרד האוצר בשנת התקציב הקודמת אמר – אוקיי, אין תנאים מועדפים לעולים האלה שמגיעים. מי שלא מיצה את זה לא מיצה את זה וזהו. עולים מארצות הברית אחרי הרבה מאוד שנים שכבר יושבים בארצות הברית, בעצם מעמדם הם ככל עולה מארצות הברית. אז אם יש אילו שהם מצבים מסובכים, אני מניחה שמשה דן יכול כן לגרום לאיזה שהוא שינוי בהחלטה, אבל היא החלטה פרטנית, לא שינוי של מדיניות.

ש: הבנתי. מה התפקיד שלו היום? את מוכנה להגדיר את התפקיד שלו היום, של משה דן? ראש ועדת חריגים נגיד?

ת: כן, הוא זה שעוזר פה לאודליה שראית פה שהביאה לי את הכסף לעשות את, היא אחראית על כל הנושא של המידע של המחלקה, כל הריכוז של זכויות העולים, הפצה לשליחים. הוא עוזר לה מתוך זה שהוא אינציקלופדיה ויודע בדיוק את החוקים והתקנות והשינוי של התקנות בסעיף הספציפי, והוא יושב ראש ועדת החריגים.

ש: מי עוד יושב בוועדה הזאת, סתם ככה ...

ת: נציג של משרד הקליטה, נציגים של המחלקה, של הגזברות

ש: של הסוכנות?

ת: של הסוכנות, כן. אגב, אני לא מאמינה שזאת הסיבה שהם לא מגיעים מארצות הברית לארץ, העולים האלה מסוריה שהגיעו לארצות הברית ונעצרו שם. אלה לא התנאים האלה שעכשיו הפסיקו אותם והם אלה שגרמו להם לעלות.

ש: התנאים שבהם הם חיים אני מתאר לעצמי נראים להם נוחים והסביבה נוחה ומשמרת תרבות, אז אולי זו הסיבה.

ת: יכול להיות.

ש: עוד לגבי שילוב הרשויות בעבודה. אנחנו קצת דיברנו בראיון הקודם, אבל אני רוצה להבין איך אתם משדלים רשות מסוימת שתעבוד ותתרום לכיוון פתרון בעיות קליטה? באילו "גזרים" אתם משתמשים?

ת: זה התחיל בתקצוב המאוד גדול של הרשויות שגם עזר לפתח מודעות לנושא וגם נתן כלים מאוד פרקטיים לעשות את הקליטה אחרת. העולים נמצאים ברשויות המקומיות. היום רשות מקומית לא יכולה להתעלם מהעולים. זה לא שלושה עולים שהגיעו לרעננה ... היום מתוך 170 אלף תושבים באשדוד, 70 אלף הם עולים. אני כבר לא מדברת שבנצרת העולים הכפילו את מספר התושבים ויש עוד הרבה מאוד רשויות. אי אפשר להתעלם מזה, מהעולים. יש להם צרכים מיוחדים. אז נכון שלמשרד הפנים יש את המפתח שלו לתקצוב רשות לפי מספר תושבים ותושב עולה מקבלים תמורתו יותר. משרד החינוך נתן את השעות האלה של התגבור לתלמידים העולים. משרד הקליטה מממן פרויקטים חברתיים בתוך הרשויות. אבל מי שהתחיל את כל המעורבות זו הסוכנות היהודית, שעושה עכשיו פידינג-אאוט, לא מתוך זה שזה היה נכון לעשות את זה אלא מתוך זה שאין כסף. מתוך זה שהסוכנות חסר לה הרבה מאוד כסף. בעיניי זה לא היה חכם לצאת מהרשויות כי שילוב החברה הישראלית בקליטה הוא קטע מאוד חשוב גם ... החליט מי שהחליט וזהו.

ש: הבנת.

ת: היום יש לנו איזה שהוא תקציב מינורי לפרוייקטים ברשויות. זאת אומרת רשויות יכולות להגיש לסוכנות היהודית בקשות לכל מיני פרויקטים בקליטת עליה. הקריטריונים שאומרים להם, שלפיהם יאושרו או לא יאושרו פרויקטים, נותנים משקל גדול ביותר לעידוד עליה. רבים ברשות, אני שוב ...

לאשדוד כי איתם עבדנו מאוד צמוד

ש: עידוד? הרשות אמורה לעודד עליה?

ת: כן. כי אם נלך, עיריית אשדוד או עיריית ירושלים קיבלו החלטה אסטרטגית שכדי ליצור תמהיל יותר טוב של אוכלוסיות בתוך הרשות צריך להביא עולים מברית המועצות לשעבר, מדרום אמריקה, מצרפת, מדרום אפריקה. היו אצלם פרויקטים מיוחדים לקליטה של עולים מהארצות האלה.

ש: רווחה.

ת: לאו דוקא. גם ברית המועצות, דרום אמריקה היום זה לא רווחה, בכלל לא רווחה.

ש: דרום אמריקה היום לא רווחה?

ת: ... קשה מאוד שם. ואז הרשות המקומית אומרת – תראו, יש אצלנו דיור שהוא יותר זול ביחס ל... נניח אשדוד יותר זול מאשר ירושלים. מבחינת הקליטה הראשונית, הליווי, אנחנו נעמיד עובד דובר השפה לצורך קליטה של המשפחות האלה. ראש העיר יוצא לקהילות בדרום אמריקה, נפגש שם עם אנשים ואומר להם – בואו לאשדוד, כי יש לנו דיור יש לנו עבודה, מחלקת קליטה מצויינת ומערכת החינוך שלנו מדהימה ואני אישית, ראש העיר, שם את הפרוג'קטור עליכם. אני מלווה אתכם בכל השלבים. וזה עושה את שלו. אנשים היום ... דרום אמריקה הם ישר רוצים לבוא לאשדוד ... מדהים, פשוט מדהים. דני ז'ק יצא לדרום אמריקה. הוא גם עושה את זה, זאת אומרת, זה לא – הבטחת ולא קיימת, לא עשית כלום. אבל אם הבטחת וקיימת, פשוט העולים זורמים לרשויות האלה.

ש: בחולון ובת ים גם כן יש תופעה דומה?

ת: לא. הם שבעי עולים. יש אפילו רשויות שאומרות לנו – אל תביאו עולים. לנו אין שליטה על זה כי העולים מחליטים איפה הם רוצים לגור. זה כבר לא מה שפעם היה, הביאו משאית שפכו עולים. העולים מאתיופיה, אין הרבה רשויות שמתות לקבל עולם מאתיופיה. יש כעסים מאוד גדולים.

ש: זה מוביל אותי בדיוק לשאלה הבאה ... כשיושבים מול משרדי ממשלה, בעיקר משרד הקליטה, ומחליטים על מדיניות מסויימת, מי קובע? למי, הסוכנות או המשרד, יש מה שנקרא שיניים חזקות יותר כדי להכתיב קו מדיניות מסויים? למשל משרד הקליטה, דוגמה פשוטה לגבי אותן הטבות שיהודי סוריה קיבלו, מי כאן מכתוב את הקו? מי נחשב מקצועי יותר כביכול, משרד הקליטה או הסוכנות? מהן הדרישות?

ת: מי שקובע זה קודם כל משרד האוצר. לא הסוכנות ולא משרד הקליטה. אז אם הצליחו לשכנע את הפקיד במשרד האוצר שזה נכון

ש: למה פקיד ולא השר?

ת: כי השר ניזון, בוא נאמר ככה, יאיר צבן היה שר שגם בתוך הקונסטלציה הפוליטית היה לו קל מאוד להעביר את הנושא של העדפה מתקנת לעולים מאתיופיה. זה מתחיל עם המשכנתאות שדיברנו עליהן. הוא היה הנחשון בנושא הזה. כשניסו להרחיב את המעגלים האלה, אתה יודע, יש תקדים ואחר כך משתמשים בו

ש: לעולי סוריה?

ת: לעולי סוריה, כשהם היו בעצם הקבוצה השנייה שזכתה בהטבה הזו. אז יש פה, אלה לא החלטות מקצועיות נקיות. אני כאיש מקצוע אומרת שזאת היתה החלטה מאוד נכונה לתת העדפה לעולים מסוריה ואחריהם לעולים מתימן ואחריהם לעולים מאיראן. זה מאוד נכון לעשות את זה. אבל כשזה התחיל

מאתיופיה, היה מאוד קל בסביבה הפוליטית כשהתקבלה ההחלטה הזאת, להרחיב את זה גם על עולי סוריה. צידוק ענייני היה, אבל המשקל הפוליטי לא הפריע. בוא נאמר שמה קצב הצליח להרחיב את המעגל לעולי איראן כשהוא היה שר.

ש: איראני?

ת: משה קצב הוא איראני.

ש: כן.

ת: זו מדיניות ששונתה רק לפני שנתיים. לאתיופים זה כבר היה ב-90', 91'. ב-91' היתה החלטה לגבי האתיופים, לגבי סורים היה 92', 93'. לגבי התימנים היה גם 92', 93'. והאיראנים עכשיו, 97'. קשה לי להאמין שאם השר קצב לא היה סגן ראש הממשלה, שמשרד הקליטה או הסוכנות וארגון הגג של עולי איראן, יהיו צודקים ככל שיהיו, היו מצליחים להביא אנשים למדינות כזאת. אני חוזרת לארגוני העולים, באיזו מידה הם מממשים את פוטנציאל העוצמה שיש להם? ... סימן שאלה גדול. מה שאני מנסה לעשות זה פשוט להקים איזה גוף שאנחנו מנסים לקרוא לו מועצת הארגונים.

ש: יש משהו כזה, נכון?

ת: יש גוף שצריך עכשיו פשוט להפיה בו חיים.

ש: הוא קיים כבר הרבה שנים עד כמה שאני יודע.

ת: קיים ארבע, חמש, שש שנים, משהו כזה. אותו גוף ששלוש שנים לא עשה שום דבר, פשוט היה אירגון על הנייר, הבינו עכשיו שאם לא ידאגו לפעילות של לובי מאורגן, מסודר, מיוחצן, הם מפסידים הרבה מאוד גם מבחינת מיקומם בחברה הישראלית, מבחינת יכולת ההשפעה שלהם. ש: ויכולת קבלת תקציבים.

ת: כן. במשחק הדמוקרטי זה מאוד ... המשחק של קבוצות אינטרסים. הרי ככה בונים את הדמוקרטיה.

ש: את חושבת שהם לא ממלאים את התפקיד שמיועד להם ולכן את מנסה להחיות אותם, לחדש את הפעילות?

ת: נכון. לשמחתי היום הם הצליחו, הבינו והצליחו לגייס את המשאבים, להעסיק לוביסטים בכנסת שעובדת איתם היום על הנושא הזה של גיוס תמיכה של המדינה לקיום של הארגונים האלה כי הסוכנות פשוט יוצאת מהטיפול הזה. מי שעוזר לארגונים לקיים את התשתיות שלהם זו רק הסוכנות היהודית. אבל זה יהיה עוד שנה, עוד שנה ולא יימשך יותר. הכתובת על הקיר.

ש: את אמרת עכשיו משפט מאוד מעניין. יש החלטה עקרונית של הסוכנות לצאת מהתחום הזה של ... עולים?

ת: זאת לא החלטה עקרונית. ... את הדברים, היה מפעל מדהים של הסוכנות היהודית, פאר היצירה בהיסטוריה, נו אז מה? אין היום עליית הנוער בסוכנות היהודית. העבירו את זה למשרד החינוך שממוסס את זה במערכות. אין. אז היתה החלטה עקרונית שעליית הנוער גמרה את תפקידה? לא. ... בזה שהיה גירעון של 60 מליון דולר והסוכנות היתה על סף פשיטת רגל, הגיעו להסדר עם מדינת ישראל. יצחק רבין עליו השלום, יומיים לפני שהוא נרצח, הגיעו להסדר שהמדינה לוקחת את עליית הנוער.

ש: יש לך תאריך, ה-2 בנובמבר נתקבלה החלטה שהמדינה לוקחת את זה?

ת: כן. 2 בנובמבר '95. קורים פה דברים לא מתוך החלטות שיטתיות מקצועיות מובנות באיזה שהוא תהליך אסטרטגי, לא. הדברים קורים אין ...

ש: הכוונה התקציבית?

ת: כן. אם כבר צריך להעדיף בכסף שישנו לקנות כרטיסי טיסה לעולים לישראל או לדאוג לקיום של ארגוני עולים, אתה ואני יודעים לאיפה תיפול ההחלטה. אין פה שום דבר של הקפאה. אם הארגונים האלה חפצי חיים, אז הם צריכים להתחיל ללמוד לגייס משאבים ממקורות נוספים ולגרום למדינה להכיר בחשיבות שלהם, בתרומות שלהם, ברלוונטיות שלהם, ביכולות שלהם. וכמו כל עמותה תסלה לי קיימת או לא קיימת זוכה בתקציבים ייחודיים במדינה, אין שום סיבה שהם לא יקבלו מהמדינה. אז הם הבינו את זה ומוכנים לייעד תקציבים לנושא הזה של דאגה להמשך קיומם.

ש: שאלה אחרונה מבחינתי, אלא אם כן תרצי להוסיף עוד משהו, יש במסגרת המחלקה לעליה וקליטה בסוכנות מין חדר מצב כזה לפעולות זריזות, לפתרון של בעיות תכופות שהן?
ת: כן.

ש: את יכולה להסביר לי קצת איך הוא פועל?

ת: יש לנו מה שאנחנו קוראים תיקי שטח. יש לנו את האנטנות שלנו, את הברומטרים שלנו בכל קהילה וקהילה בעולם, לדעת איך השינוי הגאופוליטי הכלכלי משפיע שם על מצבם של היהודים.

ש: את המידע הזה אתם מקבלים גם מהשגרירויות וגם מהאנשים המוסמכים במשרד ראש הממשלה שיושבים בכל מיני מקומות וזה מועבר אליכם.
ת: והשליחים שלנו.

ש: והשליחים שלכם והכל מועבר אליכם.

ת: כן.

ש: אז יש תיק כזה

ת: יש תיק ויש הערכות מצב ברמה של הנהלת הסוכנות. יש דיונים מאוד מסודרים. וכשצריך, קורה משהו בקוסובו, ביוגוסלביה, בסרייבו, אלה הדוגמאות האחרונות, בקוארה שצריך להציל חיים, כן. פוצצו את בנין ... בארגנטינה, ברוסיה המשבר הכלכלי באוגוסט האחרון, לפני שנה בדיוק, זאת אומרת זה תהליך ... שנה, והפירות שלו היום. יש גידול מאוד משמעותי במספר העולים מברית המועצות. אני לא יודעת מה תעשה עכשיו האנטישמיות בלוס אנג'לס, לא תהיה עליה המונית, אבל אולי אנשים יתחילו לחשוב קצת אחרת. זאת אומרת השקט, השלווה והבטחון שחשבו שיש להם שם, לא יותר גדול מהביטחון שיש לנו פה, המצב הבטחוני שלנו.

ש: רק להבין את התהליך שבו חדר המצב הזה עובד. אתם מקבלים את הנתונים, המערכת למעלה בסוכנות מקבלת החלטות

ת: מעבדת את זה, בודקת את זה ומקבלת החלטות

ש: אז זה יורד אליכם לפעולה.

ת: לפעילות אופרטיבית. כן.

ש: הבנתי. הגברת פינקוס הרט, אם יש לך משהו להוסיף לגבי הקליטה של יהודי סוריה ולבנון, משהו שאולי לא ידעתי לשאול, אז אני משהו כסיכום.

ת: אני חושבת ששאלת מאוד מקיף. אתה שולט במאטריה. ... הממצאים והמסקנות, אבל אתה יודע מה היה שם, מי ישנו שם ... אתה מספר לי על מאיר בוקעי אז אתה "אין".

ש: את יודעת, אני כבר שמעתי ממך פעם קודמת שהארגון הזה, ההתאחדות של עולי סוריה, שהנשיא שלו משה ששון, אני הבנתי ממך שהם פעלו בעליה האחרונה בכל אופן למופת.

ת: לי יש הערכה מאוד גדולה אליהם. בעיקר ההערכה שלי גדלה, היום יש לי את האפשרות להשוות בארגונים אחרים. אני בהחלט מסירה את הכובע. אני חושבת שהסיפור של הקליטה של עולי סוריה הוא סיפור של הצלחה. בגדול. פה ושם יש מקרים של משפחות שעדיין מתמודדות עם קשיים ועם סבל ומצוקה, אבל זה המפעל. בגדול הקהילה הזאת נקלטה יפה בעיניי.

ש: אוקיי. ממש שאלה אחרונה, היום יושבים שם יהודים. האם הסוכנות נוקטת כלפיהם בדרך שונה של שיווק העליה או שמתייחסים אליהם כמו אל כולם?

ת: שם אתה מדבר על ארצות הברית?

ש: אלה שיושבים בברוקלין. האם מתייחסים אליהם באופן מיוחד?

ת: היום לא. עבר הרבה מאוד זמן. אתה יודע, פעם בחברות המסורתיות היו לנו שורשים. יש לנו פלאגים. בחברה המודרנית אנחנו מתחברים עם פלאגים. הם התחברו. לטוב ולרע.

ש: הם התחברו למערכת שם, את מתכוונת?

ת: למערכת שם, כן. בתחילת הדרך היו לנו אין סוף שליחים של הסוכנות ושל הקהילה שיצאו לשם ודיברו והלכו לבתי כנסת ופגשו אותם בכל מקום של קבוצות טבעיות או מלאכותיות שנוצרו לצורך הנושא של עידוד עליה. היה גם סיוע כספי מאוד גדול. המדינה שידרה – אנחנו רוצים אתכם פה ומוכנים לעזור. מי שבא בא. מי שלא בא, לא בא.

ש: טוב, אז אני מאוד רוצה להודות לך על שני הראיונות. באמת העשרת בהרבה מאוד נקודות שקשורות במיוחד לארגוני העולים ודרך המסלול שלהם. תודה רבה לך.

ת: תודה לך ובהצלחה. אשמח לקרוא אחר כך את העבודה.

ש: מאה אחוז.